

ΚΡΑΒΑΡΑ

(Ὅδοιπορικαὶ σημειώσεις)

Συνέχεια· τῆς σελ. 325

Τῷ ὄντι ὁ Μῆτσος ἐπῆγε καὶ προσέπεσεν εἰς τὸν Ἀλῆν. Οὗτος τὸν ὑπεδέχθη φιλοφρόνως καὶ διέταξεν ἕνα τῶν δούλων νὰ τὸν ὠδηγήσῃ εἰς τὸν ὄντα καὶ τῷ προσφέρῃ καφέν. Ἀλλὰ ὄντας ἦτο τὸ ὄπλοστασιον τοῦ βεζύρη ὅπου εἰσελθὼν κατεσφάγη οἰκτρῶς ὁ Μῆτσος. Πάραυτα δὲ ἀπεσταλμένος τοῦ Ἀλῆ ἔφερε πρὸς τὸν Βελῆν τὸν φόνον τοῦ ἐνὸς καὶ τὴν διαταγὴν ὅπως γίνῃ τοῦτο καὶ εἰς τὸν ἕτερον ἀδελφόν. Ὁ Βελῆς μὴ δυνάμενος νὰ κάμῃ ἄλλως ἐκάλυψε τὸν Γιαννάκην καὶ τὸν συνεβούλευσεν ὅτι ἔπρεπε, ἐπειδὴ δὲν εἶχον εἰδήσεις ἐξ Ἰωαννίνων, νὰ διευθυνθῇ καὶ οὗτος ἐκεῖ. Καὶ τὸ ὄντι τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὁ Γιαννάκης ἀνεχώρησε διὰ τὴν πρωτεύουσάν τῆς Ἡπείρου, ἀλλὰ διερχόμενος τὴν γέφυραν τοῦ Ἀράχθου ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Βελῆ πασά.

Τὸ ἐπόμενον τραγοῦδι ἀναφέρει τὰ παθήματα τῶν δύο τούτων ἀδελφῶν :

Τὸ λὲν οἱ κοῦκοι 'ς τὰ βουνά κ' ἡ πέρδικες 'ς τὰ πλάγια.
Τὸ λὲν ἡ Κραβαρίτισσαις κ' ἡ Κραβαριτοπούλαις·
— Πᾶν' οἱ ἄρχοντες 'ς τὸν Παπᾶ πᾶν' οἱ κοτσάμπασιδες,
Πᾶνε τὰ Σισμανόπουλα ὁ Μῆτσος κ' ὁ Γιαννάκης·
Ὁ Μῆτσος πάει τὰ φλωριά, Γιαννάκης τὴν Ἐλένη,
— Πολλὰ τὰ ἔν' ἀφέντη μου. — Καλῶς τὸν κύρ Γιαννάκη
Γιαννάκη τί παλάθωσες κ' ἐπῆρ' ὁ νοῦς σ' ἄγέρα
Κ' ἐγάλασες τρία χωριά τρία κεφαλοχώρια,
Γρανίτσα καὶ Τρανὸ χωριό, Ζελίστα ξακουσμένη.
— Ἐφταιξ' ἀφέντη μ' ἔφταιξα καὶ νὰ μὲ συμπάθῃς
— Δὲν εἶνε γιὰ συμπάθισμα γιὰ νὰ σ' τὸ συμπάθῃσω.
Τὰ παλαμάκια βάρεσε καὶ τὸν τρελάτη κράζει...

Οὗτω ἔμεινε μόνος ὁ Γιωργούλας ὅστις μάθων τὸν φόνον τῶν δύο ἀδελφῶν ἔφυγε σπεύδων εἰς Ἰθάκην. Ἀλλὰ κ' ἐκεῖ δὲν ἔφυγε τὴν μῆνιν τοῦ φοβεροῦ βεζύρου δολοφονηθεὶς παρὰ τῶν ἐμπιστῶν του ἐνῷ ἐλούετο εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Ἰθάκης. Ἐν τῷ μεταξύ δὲ τούτῳ τὰ ἄγρια στίφη τοῦ Ἀλῆ ὤρμησαν ἀκαθεκτὰ εἰς Ἀράχωβαν ἐκαυσαν τὰσεράγια τῶν Σισμαναίων, τὰ ὑπερήφανα ἐκεῖνα σεράγια ὧν ἡ κούλια ἦτο ὁρατὴ ἀπὸ τῶν χωρίων τῆς Μακρυνείας καὶ διήρπασαν τὰ ὑπάρχοντά των ὅλα. Αἱ γυναῖκες τῶν Σισμαναίων ἐκλείσθησαν εἰς τὸ σεράγιον τοῦ Πασᾶ μετὰ τοῦ ὀκταημέρου μόλις υἱοῦ τοῦ Γιωργούλα.

Ἀλλ' ἦτο τυχερὸν νὰ μὴ χαθῇ ἐντελῶς ἡ ῥωμαλέα αὕτη οἰκογένεια. Ἐνέκ τῶν παλληκαρίων τοῦ Πασᾶ ἐνεθυμήθη τὸν ἄρτον ὃν ἔφαγε πρὶν ὑπηρετοῦν παρὰ τῷ Σισμάνη. Μετὰ ἕνα μῆνα κατάρθωσε διὰ νυκτὸς νὰ φυγαδεύσῃ ἐξ Ἰωαννίνων ἀσφαλῶς τὴν Κικικιάνα, τὴν μητέρα μετὰ τοῦ υἱοῦ. Οὕτω δὲ ὁ Νικολάκης Σισμανῆς μόνος διαφυγὼν τὸ μῖσος τοῦ Σατράπου ἔγεινεν ὁ πκτήρ τῆς νῦν πολυμελοῦς οἰκογενείας ἧτις δὲν ἀπηνήθη εὐτυχῶς τοὺς προπατορικοὺς βράχους.

Μίαν ὥραν ἀνατολικῶς τῆς Ἀραχώβης, μεταξὺ τῆς κώμης ταύτης καὶ τῆς Κλεπᾶς εἶνε ἡ Μονὴ τοῦ Προφήτου Ἡλίου. Τὴν Μονὴν ταύτην ἤγειρε περὶ τὸ 1777 καὶ ἐπλούτισε διὰ δωρεῶν ὁ Θανασοῦλας Σισμάνης. Εἰς τὸ κέντρον ἦτο ὁ ναῖσκος βυζαντινῆς τέχνης καὶ περίεξ εὐρέα κελλία διὰ τοὺς μοναχοὺς. Ἐσωτερικῶς ὁ ναῖσκος ἐκκλύπτετο ὅλως ὑπὸ εἰκόνων στρεβλῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας, εἰς δὲ τὴν ἀρκτικήν γωνίαν ἦτο ἡ εἰκὼν τοῦ κτίτορος φέροντος ἐν τῇ πλάμῃ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὴν Μονήν.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1833 ἡ μονὴ διελύθη καὶ διὰ τοῦ χρόνου ἡρμώθη καὶ κατηρειπώθη. Διότι δυστυχῶς οἱ νῦν ἀπόγονοι τοῦ κτίτορος κατέχονται ὑπὸ τῆς ἀξιωμαμπτοῦ ἀδιαφορίας, ὑπὸ τῆς ὑποίας κατέχονται σχεδὸν ὅλοι οἱ ἀπόγονοι ἱστορικῶν καὶ μεγάλων οἰκῶν. Ἐνῷ ἄλλοι καταλαμβάνονται ὑπὸ ἱερᾶς ἐφέσεως πρὸς τὰ ὀνόματα τοιούτων ἀνδρῶν καὶ διασχίζουσιν ὄρη καὶ διαπορεύονται ποταμοὺς ἵν' ἀνεύρωσιν ἔχνος τι αὐτῶν, ἢ ν' ἀκούσωσι λόγιόν τι—τὸ ὅποιον πολλάκις εἰκονίζει ὅλον αὐτῶν τὸν βίον καὶ τὰς διαθέσεις—αὐτοὶ οἱ ἀπόγονοί των, οἱ φέροντες τὸ ὄνομα ἐκείνου ὡς αἰγλήν θαμβοῦσαν τοὺς ταπεινοὺς, οἱ ἔχοντες τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας των καὶ πολλάκις τὸν τύπον ἐπὶ τοῦ ἀτόμου των, ἀδιαφόρως ἀκούουσι τὰ κατ' αὐτοὺς καὶ πρὸ τῶν λειψάνων τοῦ βίου των οὐδένα αἰσθάνονται παλμόν, οὐδεμίαν θριάμβου ἀνακραυγὴν, καμμίαν ἱερὰν φρικίαν!

Τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τοὺς νῦν Σισμαναίους. Ἀφῆκον ἐπὶ ἔτη νὰ δέρῃ ἡ βροχὴ καὶ ὁ ἀνεμος τὴν εἰκόνα ἐκείνου εἰς τὸν ὅποιον βεβαίως ὀφείλουν τὴν σημερινὴν θέσιν των, νὰ καταστρέψῃ ὁ εὐρὺς τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μορφῆς, τὰ ὅποια λαμβάνων ὁ ἱστορικὸς καὶ σχηματίζων ἄλλους ἀπὸ τῆς σημερινῆς γενεᾶς διὰ μέσου τῶν αἰώνων, θ' ἀπέληγεν ἴσως εἰς τοὺς πόδας κανενὸς σλαυικοῦ θρόνου. Καὶ ὅτε τέλος πρὸ ἐνὸς ἔτους ἀπεφάσισαν ν' ἀνεγείρωσι τὴν μονὴν δὲν ἔλαβον τοῦλάχιστον τὴν φροντίδα νὰ προφυλάξωσιν ἀπὸ τῆς εἰκόνης αὐτῆς ὅ, τι ἐσεβάσθη ὁ χρόνος καὶ ἡ βροχὴ ἀλλ' ἄφισαν τοὺς ἀναίσθητους κτίστας νὰ πῆξωσιν ἐπ' αὐτῆς τὰ σκαλοπατιά των. Καὶ διατηρεῖται μόλις τώρα ἐκ τῆς ὅλης εἰκόνης ἡ κεφαλὴ, οἱ ὦμοι καὶ μέρος τῆς χειρὸς τῆς φερούσης τὸν ναῖσκον. Ἡ κεφαλὴ διαγράφεται εὐκρινῶς, μὲ τ' ἀδρὰ χαρ-

κτηριστικά, φέρουσα τὸ σλαυϊκὸν καλπᾶν· τὸ πρόσωπον διαγράφεται ἐπίσης, ἐκτὸς τῶν ὀφθαλμῶν οὔτινες ἔχουν ἀποξεσθῇ· ὁ τράχηλος κατέρχεται γυμνὸς πρὸς τὸ στῆθος, ὅπερ περικαλύπτει μετὰ τῶν ὤμων κροκοθαφῆς χλαῖνα ἀπλῆ μὲ τρία χρυσᾶ κομβία. Ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῆς κεφαλῆς διακρίνονται ἡ ἐπιγραφή οὕτως:

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΙΣΜΑΝΟΠΟΥΛΛΟΣ
Ο ΚΤΙΤΩΡ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΑΥΤΗΣ

Βλέπει καθέννας ὅτι εἰς τὸ καθαρῶς σλαυϊκὸν τοῦτο ἐπώνυμον προσετέθη καὶ ἡ Πελοποννησιακὴ κατὰληξις. Κ' ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν μου ἡ παράδοσις ἐκείνη περὶ τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ, ὃν ἐπέμενε σώνει καὶ καλά ὁ βλάχος νὰ τὸν ἴδῃ φέροντα κόκκινα ὑποδήματα. Ὁ ζωγράφος ἐκὼν ἄκων ἔκαμε τὸ θέλημα τοῦ βλάχου καὶ ἵνα ἀποφυγῇ φαίνεται τὰς μομφὰς τῶν μεταγενεστέρων, ἐπέγραψεν ἐν ἀθυρίᾳ:

Θέλοντας ὁ βλάχος,
Μὴ θέλοντας ὁ ζωγράφος
Φόρεσε, Χριστέ μου,
Κόκκινα παπούτσια!

Ἡ διαφορὰ ὅμως εἶνε ὅτι ἐδῶ ἤθελεν ὁ ζωγράφος· θὰ ἦτο βέβαια Πελοποννήσιος!

Εἰς τὴν ἐν λόγῳ Ἀράχωθῶν ἀνήκει καὶ τὸ ἀκόλουθον τραγούδι, ὅπερ ἂν ὄχι ὑπὸ ἄλλο τι ὑπὸ ἡθογραφικὴν ὅμως ἔποψιν ἔχει τὴν σημασίαν του.

Ὡς τὴν ξαναμμένη Ἀράχωθα γίνκε ἓνα καμπαέτι.
Ὅλαις πλυνέουν καὶ χαίρονται, κι' ὅλαις τὸ τραγουδᾷ,
Ἡ ξαναμμένη Κώσταϊνα πλυνέει καὶ καταριέται:
— Ἀνάθεμα ὅπ' ἔρριχνε τὰ μάγια 'ς τὸ πηγάδι
Κ' ἐμάζεψε τὸν ἄνδρα μου, θέλει νὰ μὲ χωρίσῃ.
Κι' ἂν μὲ χωρίσῃ κι' ὅλαις τι καὶ ἂν μὲ χωρίσῃ κι' ὅλα
Ὡς τῆς δυὸ 'ς τῆς τρεῖς θὰ λούζουμαι 'ς τῆς πέντε καὶ θ' ἀλλάζω

Καὶ 'ς τῆς ὀκτὼ καὶ 'ς τῆς ἐννιά θὰ βγαίνω 'ς τὸ καζάρι,
Νὰ κᾶνω νιούς νὰ σφάζωνται γερόντους νὰ κρεμινώνται,
Νὰ κᾶνω καὶ τὸν Κωσταντῆ ταμπλάς νὰ τὸν βαρέσῃ.

Εἶνε ἀληθές ὅτι τὸ ἐπεισόδιον, ὅπερ μνημονεύει, ἀπαντᾶται καὶ εἰς ἄλλα τραγούδια ἄλλων τόπων. Οἱ κάτοικοι ὅμως τῆς Ἀραχώθης τὸ υἱοθετοῦσι καὶ μνημονεύουσι τὸ γεγονός. Ὅπως δὴποτε τὸ σωστὸν εἶνε ὅτι τὰ μάγια παντοῦ καὶ πάντοτε ἐξασκοῦν τὴν ἀκαταμάχητον ἐπιρροήν των.

Η'.

Ὁ δῆμος Παρευνηνίων—Πάθημα τοῦ κύρ Γιάννη μας — Ἄγιος Δημήτριος καὶ προϊόντα αὐτοῦ. — Νεοχώρι. — Δολοφονία ἀρχιεπιστῶν καὶ ἡ ἐντύπωσις — Χάνι Καστανιάς — Τραγικὸν συμβᾶν — Κοζίτσα — Χώμορι — Μέχορι Πλατάνου.

Οὕτω μέχρι τῆς Ἀραχώθης διετρέξαμεν καὶ τὴν ἀρκτικὴν πλευρὰν τῶν Κραβάρων. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι ἡ πλευρὰ αὕτη ἐπιμνηνύεται μικρὸν ἀκόμη, ἀκολουθοῦσα τὴν κοίτην τοῦ Εὐήνου, μεταξὺ ὁμοιοτύπων βουνῶν καὶ περιλαμβάνει τὸν δῆμον Παρευνηνίων, ἀλλ' ἐκρίθη ἁσκοπος ἡ πορεία ἡμῶν μέχρις ἐκεῖ. Διότι ἐκτὸς

τοῦ ὅτι ὁ δῆμος περιλαμβάνει δύο καὶ μόνον χωρία ἐντελῶς ἄσχημα τὸν Τερπίستان καὶ Κόνισκαν, τὴν μὲν ἐπὶ κλιτύος βουνοῦ τὴν δὲ εἰς ῥεμματικὰ μετὰ τοῦ εἰς τὰ Κόκκινα Μαχαλᾶ, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἀξιόλογον εἶχομεν νὰ ἴδωμεν ἢ ν' ἀκούσωμεν ἐκεῖ. Εἰς τὰ Κράδαρα ἀρκεῖ νὰ ἴδῃ τις ἐν καὶ μόνον χωρίον διὰ νὰ λάβῃ ἰδέαν περὶ τῶν λοιπῶν· καθὼς ἐπίσης ἀρκεῖ νὰ ἴδῃ ἓνα Κραβαρίτην διὰ νὰ ὁμιλήσῃ περὶ ὅλων. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν νὰ διέλθωμεν εὐθὺς τὸν ποταμόν, νὰ φθάσωμεν περὶ μεσημβρίαν εἰς τὸ χάνι τῆς Καστανιάς καὶ νὰ νυκτωθῶμεν εἰς Πλάτανον, ἀρχίζοντες οὕτω τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῶν Κραβάρων.

Κατήλθομεν ὅθεν τὴν αὐτὴν ἀτραπὸν ἦν ἀνῆλθομεν ὅπως φθάσωμεν εἰς Ἀράχωθῶν, πεζῇ καὶ μετὰ φόβον. Πεζῇ καὶ μετὰ φόβου διότι κατὰ τὴν ἄνοδόν μας ὀλίγον ἔλειψε νὰ νυκτωθῶμεν ἐκεῖ, συλλέγοντες τὰ τεμάχια τοῦ κύρ Γιάννη τοῦ πολυτιμοτέρου ἀκολούθου μας, ὅστις ἐκτὸς τοῦ ὅτι, πρὸς ἐπίτασιν τοῦ σεβασμοῦ του ἐκάλει εἰς τὸ συγκριτικὸν τὸν προϊστάμενόν του, ἐγνώριζε νὰ μᾶς παρασκευάζῃ πάντοτε ἐξαίρετον τροφὴν καὶ μαλακὴν κλίνην. Ἀλλ' ὁ σφριγῶν ἡμίονος ἡγνῶσι φαίνεται αὐτὰ τὰ προσόντα κ' ἐνῶ ἀνῆρχετο τὴν ῥάβδον, ἀνεπήδησεν αἰφνης ἐντρομος κ' ἔρριψε τὸν ἀναβάτην, τοῦ ὁποίου ὁ πούς ἐκρατήθη περισφιχθεὶς ἐντὸς τοῦ σχοινίου ἀναβολέως. Ὁ ἡμίονος αἰσθανόμενος τὸ βάρος ἐταράχθη περισσότερον κ' ἐτάνυε τοὺς ῥώθωνας καὶ ἠνῶρθου τὴν κεκομμένην χαίτην κ' ἔβλεπε μακρὰν ἑτοιμὸς νὰ ὀρμήσῃ κάτω, μεταξὺ τῶν πετρῶν καὶ τῶν κορυφῶν τῶν πρίνων. Ἀλλ' ἔτερος Γιάννης, ὁ εὐσταλὴς ὅσον καὶ πολὺλογος, ἐνῶ οἱ λοιποὶ ὅλοι ἐμένομεν κατὰπληκτοὶ καὶ ἀκίνητοι πρὸ τοῦ θεάματος, ἔσπευσε μετ' ἐτοιμότητος, ἤρπασε τὸ ζῶον καὶ τὸ ὤθησεν ἐμπρὸς ὥστε νὰ μείνῃ ἐλεύθερος ὁ πούς. Οὕτω ἐσώθη ὁ κύρ Γιάννης τοῦ βεδαίου θανάτου κ' ἐσώθημεν καὶ ἡμεῖς τοῦ πένθους, καὶ τῆς δυσχερείας τῆς πορείας μας. Καλὴ σου ὥρα, ἀγαθὲ σύντροφε!

Μέχρι τοῦ μύλου ἐδαπανήσαμεν 1 ὥραν κατερχόμενοι. Ἀνεπαύθημεν ὀλίγον ἐκεῖ καὶ ἤρχισαμεν εἰς διερχόμενοι τὴν ξηρὰν κοίτην τοῦ ποταμοῦ. Ἀριστερὰ μας, ἐπὶ βουνώδους ἐξώστου, λευκάζουσιν αἱ μεγάλαι καὶ κομψαὶ οἰκίαι τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, τοῦ ὁποίου ἡ φερώνυμος ἐκκλησία φαίνεται κατέμπροσθεν. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν δῆμον Κλεπαίδος κ' ἔχει περὶ τοὺς 300 κατοίκους. Γύρω αὐτοῦ φαίνονται ὀλίγαι γαῖαι καλλιεργημέναι. Διότι τὸ χωρίον εἰς τὴν ἐντόπιον γεωγραφίαν δὲν φημίζεται τόσον διὰ τὴν παραγωγὴν γεωργικῶν προϊόντων ὅσον διὰ τὴν ἐξαγωγὴν διακονιαραίων. Ὅλοι οἱ κάτοικοι ἐξασκοῦν τὸ ἐντιμον τοῦτο ἐπάγγελμα εἰς τὰ τετραπέρατα τοῦ κόσμου. Διαφορὰ φύλου καὶ ἡλικίας ἐδῶ δὲν ὑπάρχει· ὁ ἄνδρας λαμβά-

νει τὴν μίαν ὕδον, ἡ γυναῖκα ἀκολουθεῖ τὴν ἄλλην, τὰ ἄρρενα δὲ ἡ θήλεα μικρὰ ἀκολουθοῦσιν ἐπὶ μισθῷ, κυμαινόμενῳ μεταξύ 10—20 δραχμῶν, ἀναλόγως τῆς εὐφυΐας τῶν ἄλλους ἐπιχειρηματίας διακονικαίους ἐξ ἄλλων τόπων.

Πατήσαντες τὴν ἀντίπεραν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ εἰσῆλθον ἐν τῷ δάσος Μαπέλιστα, ἔχοντες κατέναντί μας τὸ ἐπίμηκες βουνὸν Ἀρδίνη. Βουνὸν καὶ δάσος ἀνήκουσιν ἐκ τοῦ παλαιοῦ εἰς τοὺς Σισμαναίους, οἵτινες ἐπιτρέπουν ἀπληρωτὴ τὴν ξύλυσιν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ χωρίων. Τὸ βουνὸν ἔχει ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐκτεταμένον πεδῖον, χρησιμεύον εἰς τοὺς ποιμένας ὡς καλοκαιρινὸν λιβάδι. Τὸ δάσος καλύπτεται ἀπὸ γαύρους, πρίνους, ἐλάτους καὶ πλατάνους· ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀπεφιλωμένοι τόποι χρησιμεύουν ὡς ἀγροὶ ἀραβοσίτου, τοὺς ὁποίους χορηγοῦν οἱ Σισμαναῖοι εἰς τοὺς χωρικοὺς ἐπὶ ἀναλόγῳ μισθῷ. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ δάσους στημένον νεροπρίονον μεταποιεῖ τὰς γηραιότερας ἐλάτας εἰς σανίδας καὶ καδρόνια, τὰ ὅποια ἐνεκεν ἐλλείψεως συγκοινωνίας δαπανῶνται μόνον εἰς τὰ γειτονικά χωρία. Οὕτω ἡ πλουσιωτάτη αὕτη παρακαταθήκη μένει ἀνεκμετάλλετος καὶ θὰ μένη ἀκόμη μέχρις οὗ ἀνοιχθῇ δρόμος καὶ δι' ἐκεῖνα τὰ μέρη.

Μετὰ τὸ νεροπρίονον, ὅπου κεφαλόβρυσον ψυχρὸν καὶ ἄφθονον χρησιμεύει εἰς κίνησιν τοῦ πρίονος, εἰσῆλθον ἐν τὴν Σκοτεινὴν, δυτικὴν πλευρὰν τοῦ δάσους, λαβοῦσαν τοιοῦτον ὄνομα ἐκ τῆς μεγίστης πυκνότητος τῶν δένδρων. Εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς ἕτερον κεφαλόβρυσον, ἡ Κάνκλη, χύνει ἄφθονώτερον καὶ μᾶλλον εὐπεπτον νερόν. Ἀπὸ τῆς θέσεως δὲ ταύτης εἶδομεν ὅπισθεν μας ἀντίπεραν τοῦ ποταμοῦ τὴν Ἀράχω-βαν καὶ δυτικώτερον τὸ Νιοχώρι, τοῦ ὁποίου αἱ οἰκίαι ἐγείρονται κλιμακῶδῶς ἐπὶ αἰχμηροῦ βράχου, πυργουμένου εἰς τὸ βάθος μικρᾶς κοιλάδος. Καὶ τὸ χωρίον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν δῆμον Κλεπαίδος ἀριθμοῦν περὶ τοὺς 600 καὶ πλέον κατοίκους, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι ζενιτεύονται κατατασσόμενοι εἰς τὸν στρατὸν καὶ εἰς τὴν ἀστυνομικὴν δύναμιν ὀργάνων τῆς Πρωτεύουσας.

Ἐπειδὴ εἶνε φυσικὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅταν ἴδῃ ἡ ἀπολαύση ἐκτακτὸν τι νὰ φέρῃ ἔπειτα τὰς κρίσεις καὶ τὰς ἐντυπώσεις του τοῦτο ἐκλαμβάνομεν καὶ ἡμεῖς ὅλοι ἐνῶ ἐδαδίζομεν πρὸς τὸ χάρι τῆς Καστανιάς. Διότι καὶ δι' ἡμᾶς ἦτο ἐκτακτος ἀπολαύσις τὸ νὰ εὖρωμεν τὴν παρελθούσαν νύκτα, μετὰ τόσων ἡμερῶν κακουχίαν ὅλας τὰς ἀναπαύσεις τοῦ βίου ὑπὸ τὴν φιλοξενον στέγην τῶν Σισμαναίων καὶ διὰ τοὺς ὀδηγούς μας τὸ νὰ ἴδωσιν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν προσήκειαν τῶν ἀρχόντων ἐκείνων. Κ' ἐνῶ ἡμεῖς ὠμιλοῦμεν διὰ τὴν γλυκεῖαν πῆτταν καὶ τὰς ἀναπαυστικὰς στρωμνάς, τὰς ὁποίας ἐγνωρίζομεν

φεῖ! ὅτι διὰ πολλὰς ἀκόμη ἡμέρας θὰ ἐστεροῦμεθα, οἱ ξεναγοὶ μας ἡσχολοῦντο περὶ τὴν ἄλλην κατάστασιν τῶν χθεσινῶν μας Ἀμφιτρούων. Καὶ ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης ἐνὸς τούτων ὡς δημάρχου, τῆς κομματικῆς τῶν ἐπιρροῆς, τῆς φιλοξενίας καὶ τοῦ πλοῦτος τῶν, ἐφθασαν αἴφνης εἰς τὴν δολοφονίαν τριῶν ἀρχιληστῶν.

Οἱ ἀρχιλησταὶ οὗτοι ἦσαν ὁ Κωνσταντέλος, ὁ Θανασοῦλας καὶ ὁ Σπαθιάς καὶ ἐδολοφονήθησαν πρὸ εἰκοσαετίας ὑπὸ τῶν Σισμαναίων ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ὁματίου, ὅπου ἡμεῖς εἰδειπνήσαμεν χθὲς. Διήρχοντο κάτω τοῦ χωρίου καὶ ἀνῆλθον ἵνα ἐπισκεφθῶσι τοὺς κουμπάρους τῶν. Ἦτο τοῦ ἀγίου Γεωργίου ὁ κουμπάρος ἦγεν ἑορτὴν κ' ἐκράτησεν αὐτοὺς εἰς τὸ δεῖπνον. Ἐνῶ δὲ μόνον ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐπαίζον τὴν πρέφαν πυροβολισμοὶ ἐκ τοῦ παρακειμένου ὁματίου ἔρριψαν αὐτοὺς νεκρούς. Μόνος ὁ Θανασοῦλας ἔμεινε ζωντανὸς μέχρι τῆς αὐγῆς, καταρώμενος καὶ ξεσχίζων τὰ χαρτονομίσματα αὐτοῦ καὶ τῶν συντρόφων του, ἵνα μὴ τὰ ὠφεληθῶν οἱ δολοφόνοι. Ἐπῆδθησαν δ' ἐκ τοῦ παραθύρου κ' ἐσώθησαν φεύγοντες δύο ἕτεροι, ἐξ ὧν εἷς ὁ Τσιτούρας, τὴν ὠκυποδίαν τοῦ ὁποίου ζωηρῶς εἰκονίζει ἡ ἔκθεσις ἐνὸς ἐνωμοτάρχου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης «... τῶν ἀρχιλειστῶν Τσητούραν... φεύγῃ σὰν λαγός, τὰ δάσει τρίζουν, ἡ χερσὶ φύλακες προβωλοῦν σὰν σὲ γάμω πού ἐκάει ὡ τῶπος κὲ πού νὰ τῶν ἡδῆς!...»

Ὁ δολοφονία αὕτη τῶν τριῶν ἀρχιληστῶν βαθεῖαν προῦξήνησεν ἐντύπωσιν κ' ἐπέφερε καιρίαν πληγὴν ἐπὶ τῶν ληστρικῶν συμμοριῶν. Ἀλλὰ βαθύτεραν ἐπέφερε κατάπληξιν ἐπὶ τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ὅστις ὅσον καὶ ἂν ἐχθροῦετο τοὺς ληστὰς ἐφοβέτο περισσότερον τὸν Ξένιον Δία. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν παρεξενεύθη καθόλου ὅταν ἤκουσα τοὺς ἀπλοῖκους ξεναγοὺς μας ἐν ἀφελείᾳ κρίσει νὰ καταδικάζωσι τοὺς δολοφόνους καὶ νὰ τοὺς καλοῦσι ψαροπάτας. Τὰ αὐτὰ δ' ἤκουσα νὰ κατκράται καὶ τὸ δημοτικὸν τραγῶδι, τὸ ἀπορρέον ἐξ αὐτῶν τῶν σπλάγγων τοῦ λαοῦ:

Ἐσεῖς κουμπάραι βλάχισσαι, κουμπάραι βλαχοποῦλαι
Τὸ μάτ νὰ μὴν ἀλλάξετε, μὴ λαμπροφρεβήτε,
Τὸν Κωνσταντέλο βάρεσαν Σπαθιά καὶ Θανασοῦλα
Κι' ὁ Θανασοῦλας χούμαξε κι' ὁ Κωσταντέλος λέει:
—Τὸ πού 'σα Ντουλαβέρη μου καὶ πρῶτο παλληκάρη,
Πῶχω δυὸ λόγια νὰ σοῦ εἰπῶ τρία νὰ σοῦ μιλήσω·
Φίλο μὴν ἀναμπιστευθῆς, φίλο μὴ βάλῃς μπέσα,
Ὁ φίλος φίδι γένεται κι' ἀσπρίτης καὶ σὲ τρώει.
Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε τὸ λόγο δὲν ἀπέπειπε
Μιὰ μπαταρία τοῦ ρίξεαν ἀπάνω 'ς τὸ φαγι του
Ἀραχωβίταις τὰ σκυλιὰ ὅπου δὲν ἔχουν μπέσα.
Ψιλὴ φωνίτσα σήκωσε σὰν παλληκάρη ποῦταν;
—Τὸ πού 'σαι Θανασοῦλα μου, Σπαθιά καὶ Ντουλαβέρη,
Νὰ πάρτε τὸ κορμάκι μου, τὸ ἔρμηδ' μου σῶμα,
Καὶ νὰ τὸ πᾶτε 'ς τὰ βουνὰ ψηλά 'ς τὰ κορφοβούνια
Ποῦνε τὰ κρῦα τὰ νερά τὰ παγωμένα χιόνια.
Μὴν 'πῆτε πῶς με σκότωσαν τῆς ἔρμης μου μάννας
Μὴν 'πῆτε πῶς παντρεύτηκα πολὺ μακρὰ 'ς τὰ ξένα.

Ἐπειτα συνέχισα

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ